ಸೃಜನಿ

SRUJANI: Indian Journal of Innovative Research and Development (SIJIRD)
Volume-2 Issue 4, September-October 2023, Pp. 21-25
Bi-Monthly, Peer-Reviewed, Open Access, Indexed Journal

I S S N: 2583-3510
SIRDF
JOURNALS
editor@srujani.in
www.srujani.in

ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಕುರಿತು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಮತ್ತು ಪ್ರಸ್ತುತತೆ

ಡಾ. ಸುರೇಶ ಹೆಚ್.ಎಸ್.
ಶಿಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರ ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ಹುನಗುಂದ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಜಿಲ್ಲೆ

Abstract:
ಪ್ರಸ್ತುತ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಯುವಕರಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ದಿಕ್ಕನ್ನು ನೀಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಅವರನ್ನು ಸ್ವಾವಲಂಬಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತೀರ್ಣರಾಗುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಪದವಿಗಳನ್ನು ಗಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಸ್ವಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಲು ಮತ್ತು ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಯವರು 'ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ' ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ರಚನಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ-ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಮತೋಲನದ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಮೂಲಭೂತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕುರಿತಾದ ಅವರ ಕಲ್ಪನೆಯು ಭಾರತದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಈ ಲೇಖನವು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಹಲವಾರು ಬರಹಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

Keywords: *ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧಿ, ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ, ಕರಕುಶಲ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆ.*

ಪೀಠಿಕೆ

ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಹಿಂಸಾ ಅಸ್ತ್ರದ ಮೂಲಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಗಳಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಸೇವೆ ಅನನ್ಯ. ಉತ್ತಮ ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಕುಟುಂಬದಿಂದ ಬಂದಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ ತಮಗಾದ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅನುಭವಗಳಿಂದ 'ಸರಳ ಜೀವನ ಉದಾತ್ತ ಚಿಂತನೆ' ಹಾಗೂ 'ಸರ್ವರನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ'ಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡವು. ಮದ್ಯಪಾನದಂತಹ ಇತರೆ ದುಶ್ಚಟಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ನೈರ್ಮಲ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಹಲವಾರು ಹಿತನುಡಿಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಘನ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಜಾಹಿರಾತುಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಮನನೀಯವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ, ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಮದ್ಯಪಾನ ನಿಷೇಧ ಕುರಿತಾದ ಪಕ್ಷದ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವಲ್ಲಿ ದ್ವಂದ್ವ ನಿಲುವನ್ನು ತಾಳಿದೆ.

1935ರ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ವಿಧಿಯ ಪ್ರಕಾರ 1937ರಲ್ಲಿ ದೇಶದಲ್ಲಿನ ವಿವಿಧ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆದು 7 ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಪಕ್ಷವು ಜಯಶಾಲಿಯಾಗಿ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಈ ಅಧಿಕಾರ ಲಭಿಸಲು ಅಂದಿನ ಪಕ್ಷವು ಚುನಾವಣಾ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಘೋಷಿಸಿದ ತನ್ನ ಪಕ್ಷದ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆಯೇ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಣಾಳಿಕೆಯಲ್ಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳೆಂದರೆ, ಪಾನ ನಿರೋಧ ಹಾಗೂ ಉಚಿತ

Please cite this article as: ಸುರೇಶ ಹೆಚ್.ಎಸ್.. (2023). ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಕುರಿತು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಮತ್ತು ಪ್ರಸ್ತುತತೆ. *ಸೃಜನಿ: ಇಂಡಿಯನ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಇನ್ನೋವೇಟಿವ್ ರೀಸರ್ಚ್ ಅಂಡ್ ಡೆವೆಲಪ್‌ಮೆಂಟ್*, 2(4), 21–25.

ಹಾಗೂ ಕಡ್ಡಾಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ. ಮೂಲಶಿಕ್ಷಣವು ಭಾರತೀಯರ ಸಾಕ್ಷರತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ, ನಿರುದ್ಯೋಗದ ವಿರುದ್ಧವಾದ ವಿಮೆಯಂತೆ ಕಾರ್ಯಸಾಧಿಸಲು ಬಹುವಾಗಿ ಸಹಾಯಕವಾಗಬಲ್ಲುದೆಂಬುದು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ನಿಲುವಾಗಿತ್ತು.

ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶಗಳು

- ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಮೂಲಭೂತ ಶಿಕ್ಷಣದ ತತ್ವವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು.
- ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಮೂಲಭೂತ ಶಿಕ್ಷಣದದ ಪ್ರಸ್ತುತತೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಯವರ ಪ್ರಕಾರ ಮೂಲಭೂತ ಶಿಕ್ಷಣ

ಲಂಡನ್‌ನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ದುಂಡು ಮೇಜಿನ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ (1931) ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧಿ ಅವರು ಭಾರತದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನಿಷ್ಪರಿಣಾಮಕಾರಿತ್ವ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಜನರಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಶೇಕಡಾವಾರು ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಸಾಮೂಹಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದ ದಯನೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದ ನೀತಿಯೇ ಕಾರಣ ಎಂದು ಅವರು ಆರೋಪಿಸಿದರು. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮುಖ್ಯ ದೋಷಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರು, "ಪ್ರಸ್ತುತ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ವ್ಯರ್ಥವಲ್ಲ ಆದರೆ ಧನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಹಾನಿಕಾರಕವಾಗಿದೆ ಎಂದು ನನಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಅವರು ಕೆಟ್ಟ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದ ಕೆಲವರು ಮತ್ತು ಅವಿದ್ಯಾವಂತರ ನಡುವೆ ಶಾಶ್ವತ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆ. ಅವರು ಇನ್ನೂ ಹೇಳಿದರು, "ನಾವು ಈಗ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮತ್ತು ಕೈಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸದ ಮೂಲಕ ಮಗುವಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವತ್ತ ಗಮನಹರಿಸೋಣ, ಆದರೆ ಬೌದ್ಧಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ. ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧಿಯವರು ತಮ್ಮ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣದ ಯೋಜನೆಯನ್ನು 1937 ರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸುದ್ದಿ ಪತ್ರಿಕೆ 'ಹರಿಜನ್' ನಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ರೂಪಿಸಿದ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದರು. ಶಿಕ್ಷಣದ ಯೋಜನೆಯ ವಿವಿಧ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲು, 1937 ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ 22 ಮತ್ತು 23 ರಂದು ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ವಾರ್ಧಾದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲಾಯಿತು. ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ವಾರ್ಧಾ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಮ್ಮೇಳನ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಗಾಂಧೀಜಿ ಸ್ವತಃ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಗಂಭೀರ ಚರ್ಚೆಗಳ ನಂತರ, ಈ ಕೆಳಗಿನ ನಾಲ್ಕು ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಅಂಗೀಕರಿಸ ಲಾಯಿತು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಏಳು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಉಚಿತ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕು. ಮಾತೃಭಾಷೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಬೇಕು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಕೆಲವು ಕೈಪಿಡಿ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದಕ ಕೆಲಸವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ಮಗುವಿನ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಕರಕುಶಲ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಬೇಕು. ಉದ್ದೇಶಿತ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಕ್ರಮೇಣ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಭಾವನೆಯನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಕ್ರಿಯೆಯ (ಕೆಲಸ) ಮೇಲೆ ನಂಬಿಕೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದರು ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ಮೂಲಭೂತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು 'ಚಟುವಟಿಕೆ ವಿಧಾನ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ವಿಧಾನ' ಎಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಬಹುದು. ಇದು ಔಪಚಾರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಜೊತೆಗೆ ತೋಟಗಾರಿಕೆ, ನೇಯ್ಗೆ, ನೂಲುವ, ಮರಗೆಲಸ ಮುಂತಾದ ಕರಕುಶಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ನಡುವಿನ ಸಹ-ಸಂಬಂಧದ ವಿಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ದೇಹವು ಚೈತನ್ಯದ ಅಧೀನತೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಕಾಳಜಿಯಾಗಿದೆ. ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳ ಮೂಲಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡಿದಾಗ

ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಂಬಿದ್ದರು. ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷತೆಯೆಂದರೆ ಇದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸ್ವಯಂ–ಪೋಷಕವಾಗಿ ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಮೂಲಭೂತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಗಾಂಧೀಜಿ ಮತ್ತು ಅವರ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಕಾರ, ಮೂಲಭೂತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಉಚಿತ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣ

ಏಳರಿಂದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷದೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲಾ ಗಂಡು ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮೂಲಭೂತ ಶಿಕ್ಷಣ ಉಚಿತ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ಗಾಂಧೀಜಿ ಬಯಸಿದ್ದರು. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಪ್ರಕಾರ, "ಭಾರತಕ್ಕೆ ಉಚಿತ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ತತ್ವದಲ್ಲಿ ನಾನು ದೃಢ ನಂಬಿಕೆಯುಳ್ಳವನು. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕಲಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಅವರ ಮಾನಸಿಕ, ದೈಹಿಕ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಸಾಧನವಾಗಬೇಕು ಎಂದಿದ್ದರು.

ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಬೇಕು

ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಪ್ರಕಾರ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಸಿಗಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದರು. ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುವುದ್ದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಶಾಲೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಆಕರ್ಷಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಮಗುವಿನ ವೈಯಕ್ತಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಸ್ಮಿತೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತೃಭಾಷೆ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿತ ಹೊಂದಿರುವ ಮಕ್ಕಳು ಪಠ್ಯಕ್ರಮದ ಆಳವಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸಲು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ.

ಕರಕುಶಲ ಕೇಂದ್ರಿತ ಶಿಕ್ಷಣ

ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಭಾರತೀಯ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಕರಕುಶಲ ಕೇಂದ್ರಿತ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ನೀಡಿದರು. ಭಾರತೀಯ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲಾ ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಲು ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಕಾರಣ ಕರಕುಶಲ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು.

ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಚಿಂತನೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ

ಗಾಂಧೀಜಿ ಅವರು ಸೃಜನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಲು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ "learning by doing ತತ್ವಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ನೀಡಿದರು. ಪ್ರಾರಂಭದ ಹಂತದಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕೆಲಸ–ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಅವರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತು ನೀಡಿದ್ದು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಲಿಯುವಾಗ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುವುದಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ, ಅವರ ಮೂಲಭೂತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಗುರಿಯು ಓದುವುದು ಅಥವಾ ಬರೆಯುವುದರ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವ ಬದಲು ತಲೆ, ಹೃದಯ ಮತ್ತು ಕೈಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿತ್ತು.

ಸಹಕಾರಿ ಕಲಿಕೆಗೆ ಒತ್ತು

ನಿಜವಾದ ಶಿಕ್ಷಣವು ಆಜೀವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದ್ದು, ಇದು ಸಹಕಾರ, ಸಹನೆ, ಸಹಯೋಗ ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಣದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಗುರಿಗಳ ನಡುವೆ ಆಹ್ಲಾದಕರ ಸಮತೋಲನವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಮಾನವ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಗುಣಗಳು ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಗಾಂಧೀಜಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಹಕಾರಿ ಕಲಿಕೆಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕರಕುಶಲ ಕೆಲಸವು ಮಗುವಿಗೆ ಸಹಕಾರಿ ಕಲಿಕೆಯ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ

ಶ್ರಮದ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ನೈತಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ

ಮಾನವನಿಗೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಮುಖ್ಯ ಆದ್ದರಿಂದ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ಜೊತೆಗೆ ನೈತಿಕ ಅತ್ಯಗತ್ಯ ಎಂದು ಗಾಂಧೀಜಿ ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ನೈತಿಕತೆಯ ಮೂಲಕ ಮಾತ್ರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ಅವರ ಪ್ರಕಾರ, ಶಿಕ್ಷಣವು ಪ್ರಮಾಣಿಕತೆ ಮತ್ತು ನೈತಿಕತೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿರಬೇಕು ಆಗ ಮಾತ್ರ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ಮನಸ್ಸು, ದೇಹ ಮತ್ತು ಆತ್ಮದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು.

ಸ್ವಾವಲಂಬನೆ ಮತ್ತು ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ

ಮೂಲಭೂತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ಮಕ್ಕಳ ಸಮಗ್ರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಕರಕುಶಲ ಅಭ್ಯಾಸದ ಹೊರತಾಗಿಯೂ ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಕರಕುಶಲ ಅಥವಾ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಕಲಿಯುವ ಮೂಲಕ ಮೂಲಭೂತ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಪ್ರತಿ ಮಗುವಿಗೆ ಸ್ವಯಂ–ಪೋಷಕವಾಗಬೇಕೆಂದು ಗಾಂಧೀಜಿ ಬಯಸಿದ್ದರು. ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸಲು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಅವರು ಬಯಸಿದ್ದರು.

ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ಅಹಿಂಸೆಯ ಮೇಲಿನ ನಂಬಿಕೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ

ಅಹಿಂಸೆಯು ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಮುಖ ಭಾಗವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಗಾಂಧೀಜಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದರು. ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ಅಹಿಂಸೆಯು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲಭೂತ ಸೂತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಮೂಲಭೂತ ಶಿಕ್ಷಣವೂ ಸಹ ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ಅಹಿಂಸೆಯ ತತ್ವವನ್ನು ಆಧರಿಸಿದೆ. ಅವರು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾನು ದೇವರನ್ನು ಮುಖಾಮುಖಿ ನೋಡಬೇಕು ಹಾಗೂ ದೇವರನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಏಕೈಕ ಸಾಧನವೆಂದರೆ ಅಹಿಂಸೆ ಮತ್ತು ಪ್ರೀತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಸೇವೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವು

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆಸಲು ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸೇವೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸಲು ವಿವಿಧ ಸಮುದಾಯ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಶಿಕ್ಷಣವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಒಳಿತನ್ನು ಆಧರಿಸಿರಬೇಕು, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗಬೇಕು ಮತ್ತು ಮಾನವೀಯ ಅಂಶವನ್ನು ಉನ್ನತೀಕರಿಸಬೇಕು. ಗಾಂಧಿಯವರ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣವು ಸೇವಾ ಮನೋಭಾವ ಮತ್ತು ಸ್ವಯಂ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ ನಿರ್ಮೂಲನೆ ಬಗ್ಗೆ ಜಾಗೃತಿ

ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ನಿರ್ಮೂಲನೆಗೆ ಅವಿರತ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮತ್ತು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು ಸಮಾನರು ಎಂದು ವಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಉನ್ನತ ಮತ್ತು ಕೀಳು ಜಾತಿಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಶೌಚಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುವ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರನ್ನು ಮುಟ್ಟಬಾರದು ಎಂಬ ತಾಯಿಯ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಗಾಂಧೀಜಿ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಶತಮಾನಗಳ ಹಳೆಯ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮುರಿಯಲು ಮತ್ತು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಿಂದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯನ್ನು ತೊಡೆದುಹಾಕಲು ಕೈಲಾದಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು.

ಸಮಾರೋಪ

ಮೂಲಭೂತ ಶಿಕ್ಷಣವು ಮಗುವಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಭೂತ ಅಗತ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಆಸಕ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣದ ಉದ್ದೇಶವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ

ಜೀವನೋಪಾಯದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಮತ್ತು ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಕರಕುಶಲತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವುದಾಗಿತ್ತು. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸದೃಢ ಶಿಕ್ಷಣವು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ನೈತಿಕ ಮೌಲ್ಯದ ಮೂಲಕವೂ ಬೇರೂರಬೇಕು. ಯುವಕ–ಯುವತಿಯರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾವಂತ ನಿರುದ್ಯೋಗದ ಗಂಭೀರ ಸಮಸ್ಯೆ ಇರುವಾಗ, ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಬೇಕು. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಮೂಲಭೂತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಫಲಪ್ರದವಾಗಿದೆ, ಇದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ತತ್ವಗಳಾಗಿಯೂ ಬಳಸಬಹುದು. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣದ ನೈತಿಕ ಮೌಲ್ಯ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

- Behera, H. (2016). Educational philosophy of Mahatma Gandhi with special reference to curriculum of basic education. *International Education and Research Journal*, *2*(1), 112–115.
- Gandhi, M., Prabhu, R., Rao, U., & Radhakrishnan, S. (1946). The mind of Mahatma Gandhi. In *Oxford University Press eBooks*.
- Shah P. K. (2017). Gandhiji's view on basic education and its present relevance. Pune Research, 3(4), 1-6.
- Skaria, A. (2002). Gandhi's Politics: Liberalism and the question of the Ashram. *South Atlantic Quarterly*, *101*(4), 955–986.
- Sweta, D. (2018). Mahatma Gandhi and his Idea of Basic Education: An Historical Appraisal. *IJASSH*.